

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

**Problematika výuky sexuální výchovy na
druhém stupni základních škol a nižších
tříd gymnázií**

The issue of teaching sex education in secondary schools and
grammar schools

Vedoucí práce: Mgr. Věra Pašková

Vypracovala: Klára Jabůrková

České Budějovice 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 28. 6. 2012

.....

Na této straně bych ráda poděkovala Mgr. Věře Paškové za odborné vedení, připomínky a cenné rady při vypracovávání této bakalářské práce a za čas, který mi věnovala při konzultacích. Dále bych chtěla poděkovat pedagogům ZŠ Máj I, ZŠ Protivín, Gymnázium Česká a Gymnázium Jírovcova za umožnění provedení výzkumu a poskytnutí učebních plánů. Nakonec patří poděkování i celé mé rodině a příteli za podporu při studiu.

Anotace

Tématem této bakalářské práce je zmapovat současný stav výuky sexuální výchovy na základních školách a v nižších třídách gymnázií. Nejprve se zaměřuji na teoretické zpracování tématu, kdy popisuji vhodný věk pro výuku, obsah sexuální výchovy a důvody, proč je výuka na školách tak důležitá. V druhé části své práce zpracovávám data získaná na několika školách pomocí dotazníků. Snažím se zjistit, jaké jsou nejčastější zdroje informací o sexuální výchově u žáků. Dále se zajímám o znalosti žáků v dané problematice a v neposlední řadě o jejich postoj k celé věci.

Klíčová slova: pubescent, sexuální výchova, obsah, žák

Abstract

The main topic of this thesis is to map the current state of teaching sex education in primary schools and grammar schools. First, I focus on the theoretical treatment of the subject when I am describing the appropriate age to teach, the content of sex education and why education is so important in schools. In the second part of my thesis I process data obtained at several schools using questionnaires. I am trying to find out what are the most common sources of information about sex education for pupils. Also I am interested in students' knowledge in the matter, and not least about their attitude to the whole thing.

Key words: pubescent, sex education, content, pupil

Obsah

Anotace	4
Abstract	5
Úvod.....	8
1. Pubescence.....	10
1.1. Období pubescence.....	10
1.2. Tělesné změny	10
1.3. Psychické změny	12
2. Obsah učiva sexuální výchovy	13
2.1. Vyučovat nebo ne?	13
2.2. Opravdový obsah.....	14
2.3. Výuka sexuální výchovy podle RVP ZV	14
3. Vhodný věk pro výuku sexuální výchovy	16
3.1. Předškolní věk (3–5 let)	16
3.2. Mladší školní věk (6–11 let).....	16
3.3. Starší školní věk (12–15 let).....	17
3.4. Vyučování sexuální výchovy ve školách	18
4. Proč učit sexuální výchovu?	20
4.1. Hrozba HIV a AIDS	20
4.1.1. HIV a AIDS	20
4.1.2. HIV/AIDS v číslech	21
4.2. Nezletilé matky.....	22
4.3. Další důvody pro výuku sexuální výchovy	23
4.3.1. První pohlavní styk	24
4.3.2. Pohlavní zneužívání	25
4.3.3. Menšinová sexuální orientace	25
5. Shrnutí teoretické části.....	26
6. Výzkum.....	28
6.1. Výzkumné otázky a hypotézy	28
6.2. Výzkumný vzorek	28
6.3. Metoda výzkumu	29

6.4.	Výsledky výzkumu.....	30
6.4.1.	Zdroje znalostí respondentů	30
6.4.2.	Výsledky znalostního testu	32
6.4.3.	Výsledky postoje k sexuální výchově	36
6.4.4.	Otázky respondentů.....	41
6.5.	Vyhodnocení hypotéz	42
7.	Srovnání učebních plánů.....	44
8.	Návrhy na zlepšení.....	47
	Závěr	49
	Summary	50
	Seznam literatury a zdrojů	51
	Rejstřík	54
	Seznam příloh.....	55

Úvod

Sexuální výchova je v dnešní době stále tabuizovaným jevem. Současná moderní společnost by měla chápat, jak důležité jsou informace, které je nutné pomocí sexuální výchovy předat obzvláště dětem. Narůstá počet nezletilých matek, počty zneužitých dětí, počty lidí nakažených pohlavními chorobami a další generaci je třeba na tyto skutečnosti připravit. Z těchto důvodů jsem si pro svoji práci vybrala téma, které se problematikou sexuální výchovy zabývá. Jako budoucí učitelka společenských věd bude jednou mým úkolem předat dětem potřebné znalosti a připravit je na život.

V první (teoretické) části se budu snažit nastínit problematiku výuky na školách v České republice. Zaměřím se na obsahovou stránku sexuální výchovy, jak je popsána Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, zároveň se budu zabývat otázkou, zda vyučovat nebo nevyučovat sexuální výchovu. Dále rozeberu vhodný věk žáků při výuce sexuální výchovy nejen ve škole, ale i v rodině. V neposlední řadě uvedu několik důvodů, proč je nutné sexuální výchovu vyučovat.

Druhá (praktická) část bude věnována výzkumné činnosti. Pomocí dotazníků budu zjišťovat úroveň znalostí v oblasti sexuální výchovy na základních školách a nižších třídách gymnázií. Mimo znalostí se budu snažit zjistit, jaký postoj žáci mají k výuce sexuální výchově a jaké jsou hlavní zdroje informací, které žáci využívají k tomuto tématu. Cílem mé práce je tedy prozkoumat výuku sexuální výchovy na školách a její úroveň.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Pubescence

1.1. Období pubescence

Období pubescence můžeme zařadit do období dospívání. Věkové rozpětí dospívání se u různých zdrojů liší, stejně jako pojmenování tohoto období. Obecně mluvíme o období od 10 do 20 let života. Toto období můžeme rozdělit na pubescenci a adolescenci. Pubescence je první polovina období dospívání a adolescence druhá.

Pubescence je období přibližně od 10 do 15 let, proto mluvíme-li o školním prostředí, máme tedy na mysli žáky druhého stupně základních škol a žáky nižších tříd gymnázií. Rozdílnou periodizaci můžeme najít i u dívek a chlapců. Dívky se do období puberty dostávají přibližně o dva roky dříve než chlapci. Období puberty můžeme rozdělit na dvě fáze. První fáze je prepuberta, tehdy se objevují první znaky dospívání. V druhé fázi již mluvíme o samotné pubertě, do které chlapci přicházejí při první poluci a dívky při první menstruaci. Druhá fáze tedy nastává ve věku 13 let.¹

Toto období je charakteristické mnoha změnami. Nejen fyzickými, ale i psychickými a sociálními. Průběh se liší v závislosti na pohlaví, sociálním prostředí, inteligenci a mnoha dalších faktorech. „*Dospívání představuje specifickou životní etapu, která má svoje typické znaky v rámci životního cyklu a svůj objektivní i subjektivní význam. Je to období hledání a přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu vlastní identity.*“²

1.2. Tělesné změny

V pubescenci se začínají objevovat druhotné pohlavní znaky. Tyto znaky patří k nejnápadnějším projevům dospívání. Pubes, slovo pocházející z latiny, v překladu znamená chmýří či vousy, v přeneseném významu ohanbí. Dalším specifickým znakem pro pubertu je dozrávání pohlavních orgánů a s tím spjatá začínající produkce pohlavních hormonů a buněk. Výrazným projevem je i celkový tělesný růst, kdy se nejprve prodlužují končetiny, poté i trup – viz. Tabulka 1.

¹ VAŠUTOVÁ, Maria. *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filosofická fakulta, 2005

² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I., dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, str. 321

Druhotné pohlavní znaky se rozvíjí od pubescence až po adolescenci. U každého jedince není tento vývoj stejný a ani stejně neprobíhá. Mezi tyto znaky patří růst prsů, vousů, ochlupení zevních pohlavních orgánů, ochlupení podpaží a celého těla, zvětšení hrtanu a změna hlasu.

Dalším významným momentem v pubertě je první menstruace u dívek a první poluce u chlapců. Tyto znaky jsou určitým bodem pohlavní dospělosti, nejedná se však o plnou schopnost reprodukce, k té dochází přibližně dva roky po prvním projevu pohlavní dospělosti.³

Chronologický přehled pubertálních změn u dívek a chlapců		
Věk (roky)	Dívky	Chlapci
10-11	začátek vývoje prsů (stadium poupěte), začátek vývoje pubického ochlupení	první růst testes a penisu
11-12	zvětšování zevních a vnitřních pohlavních orgánů	růst hrtanu
12-13	vznik poupětovitého prsu, pigmentace prsní bradavky, změna alkalické reakce poševního sekretu v silně kyselou, menarché	značný růst testes a penisu, pubické ochlupení ženského typu
13-14	axilární ochlupení, nepravidelná menstruace	nápadný růst testes a penisu, začínající hlasová mutace
14-15	nápadné změny pánve a hýždí	axilární ochlupení, pokračuje mutace hlasu, začínají růst vousy, pokračuje růst testes, pigmentace šourku, první poluce
15-16	akné, hlubší hlas, pravidelná menstruace	zrání spermatozoí, sílí svalstvo
16-17	dokončování růstu kostry	pubické ochlupení mužského typu, ochlupení celého těla, vousy, akné
17-19		dokončování růstu kostry a svalstva

Tabulka 1 – Přehled pubertálních změn⁴

³ MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum, 2002

⁴ MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum, 2002

1.3. Psychické změny

Myšlení jedince se v období pubescence mění, dochází hlavně k rozvoji abstraktního myšlení. Dospívající je již schopen uvažovat v abstraktních pojmech i o věcech neexistujících, uvažuje systematictěji, experimentuje se svými úvahami a utváří hypotézy.

Významnou psychickou změnou je i zvýšená emoční labilita. Jedinec se nachází na pomezí dětství a dospělosti. Očekává se od něj přechod k samostatnosti a sebevýchově, oproti tomu se stále musí podřizovat autoritám. Tato očekávání vedou k nestabilnímu pocitu jedince, kdy už je odříznut od dětského světa, ale ještě není plně přijat do světa dospělých. Společně s dalšími změnami se jedinec cítí nestabilně a často proto mění i své názory a postoje.

Období pubescence je považováno za druhé nejkritičtější období v životě člověka, hned po batolecím věku. Dochází ke změně osobnosti, v závislosti na nerovnováze psychických funkcí. Z této změny vychází velmi časté konflikty s rodiči, učiteli a ostatními autoritami. Dospívající se navíc ocitá v situaci, kdy musí rozhodovat o svém dalším životě, což je pro něj velmi stresující, jelikož je pod tlakem rodičů.

Neméně důležitou součástí tohoto období je přijetí vlastní identity. Jde o jakési hledání vlastního místa ve světě. Jedinec rozvíjí svojí osobnost a snaží se o sebepoznání. Snaha poznat své silné i slabé stránky, ale pouze před sebou samým. U dospívajících je obvykle značně malá sebeúcta, proto jsou i velice zranitelní. Velmi často závisí sebeakceptace na přijetí druhými, mluvíme tedy i o skupinové identitě. Téměř každý jedinec chce patřit do určité skupiny a přizpůsobí tomu svůj šatník, mluvu, chování, přijme normy a hodnoty skupiny. Toto chování může dospělým, zejména rodičům, připadat nepřijatelné, pro dospívající je to však forma osamostatňování.⁵

⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I., dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005

2. Obsah učiva sexuální výchovy

Jednou z nejspornějších otázek je, zda by měla být sexuální výchova na základních školách a nižších třídách gymnázií vyučována. V současné době každá škola vyučuje sexuální výchovu v míře, kterou sama uzná za vhodnou, dokonce ji může ze svých osnov úplně vypustit. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) vydalo pouze doporučení jak a o čem sexuální výchovu vyučovat. Každá škola si tedy určí, v jakém rozsahu a taktéž obsahu bude vyučovat. Na některých školách se tedy sexuální výuka ani vyučovat nemusí, což se v současné době děje.

2.1. Vyučovat nebo ne?

Existují dva protichůdné tábory. První tábor je pro výuku sexuální výchovy v českých školách, ale proti je druhá strana, která si myslí, že výuka sexuální výchovy je pouze rodinná záležitost. Společnost by tedy měla najít nejschůdnější cestu, jak tento spor vyřešit.

MŠMT se staví na první stranu, tedy je pro výuku sexuální výchovy. Veřejnost se přiklání na stranu ministerstva, jak ukázal nedávný průzkum.⁶ Společnost si začíná uvědomovat důležitost výuky i těchto původně tabuizovaných témat.

V opozici zůstávají různá hnutí, která reprezentují extrémní postoj proti sexuální výchově. Pevně stojí za názorem, že intimní věci mají být předány rodiči a ne pedagogickými pracovníky. Dále si nemyslí, že je nutné učit děti všechna témata, která jsou doporučena MŠMT. Mezi další odpůrce sexuální výchovy patří i příslušníci některých náboženství, které tato tematika pobuřuje a je proti jejich vyznání.

Je nutné zdůraznit, že MŠMT nechce protistraně upřít výsadní právo informování dětí rodiči. Názor je takový, že rodina je základem pro výuku sexuální výchovy. V ní se dospívající učí zásady fungování rodiny, role jejích členů a vztahy mezi jejími členy. Učitelé poté doplňují potřebné informace, které jsou odbornějšího rázu. Pro správný rozvoj a výchovu dítěte je tedy nutná spolupráce školy a rodičů.

⁶ Průzkum MŠMT [online]. [cit. 21.1.2012] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/pruzkum-potvrdil-ze-verejnost-ma-na-sexualni-vychovu-stejny?highlightWords=sexu%C3%A1ln%C3%AD+v%C3%BDchova>

Už od raného dětství je jedinec zvědavý a rodina mu poskytne základní informace, které poté škola rozšíří.

Mnoho rodičů naopak sexuální výchovu pokládá za potřebný předmět výuky. Ačkoli svým dětem jsou schopni říci základy této problematiky, v složitějších situacích už mohou tápat. Někdy je na vině stud, kdy se rodič stydí předat znalosti dítěti, například protože s ním o takových věcech jeho rodiče nikdy nemluvili. Jiní zase těžko hledají slova a nejsou si jisti, jestli už je jejich dítě ve věku, kdy je schopno tyto informace přijmout.

2.2. Opravdový obsah

Sexuální výchova není pouze o pohlavním styku a antikoncepci. Mnoho lidí si myslí, že toto je jediným cílem. Opak je však pravdou. Samozřejmě je úkolem sexuální výchovy, seznámit žáky s tím, co je to pohlavní styk a jakým způsobem se používá antikoncepce, ale je tu i mnoho dalších témat, která je nutné probrat, aby si žáci vytvořili zdravý přístup k sexualitě a k lidskému tělu. Témata jsou vzájemně provázána, ale uvedeme zde alespoň některá z nich:

- pochopení biologických rozdílů mezi pohlavími
- biologické změny spojené s obdobím dospívání
- zodpovědné sexuální chování – začátek pohlavního života, antikoncepce, pohlavní choroby
- menšinové sexuální orientace
- spojení sexuality s láskou – pochopení slova láska
- partnerský život
- těhotenství a péče o dítě
- sexuální zneužívání

2.3. Výuka sexuální výchovy podle RVP ZV

Ministerstvo školství vydalo Rámcově vzdělávací program základní školství (RVP ZV), který určuje rámec výuky na základních školách. Definiuje, co by mělo být náplní každého předmětu, jak jsou vzájemně provázány mezi sebou a v neposlední řadě určuje i cíle vzdělávání. Škola se tímto dokumentem řídí a na jeho základě vytváří

Školní vzdělávací program, který již obsahuje konkrétní osnovy, cíle a další náležitosti předmětů.

Sexuální výchova se řadí do oddílu „Člověk a zdraví“ a poté do předmětu „Výchova ke zdraví“. Název předmětu se na každé základní škole liší. Někde stále vyučují „Rodinnou výchovu“, jejíž součástí sexuální výchova je.⁷ V širším kontextu je ale sexuální výchova zahrnuta do více předmětů. Žáci se s ní setkávají také v rámci přírodopisu nebo i tělesné výchovy. Mluvíme tedy o mnohem komplexnější výuce, než se může zdát. Je nutné propojit všechny předměty tak, aby žáci dostali srozumitelné a úplné znalosti.

Náplň učiva podle RVP ZV je velmi rozsáhlá, dotýká se mnoha témat, je tedy otázkou, kolik času může učitel věnovat sexuální výchově. Celkem jde o 6 velkých tematických celků: Vztahy mezi lidmi a formy soužití, Změny v životě člověka a jejich reflexe, Zdravý způsob života a péče o zdraví, Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, Hodnota a podpora zdraví, Osobnostní a sociální rozvoj. V každé této části je sexuální výchova zastoupena, alespoň v určité míře. Nejvíce se jí věnuje kategorie Změny v životě člověka a jejich reflexe, které se konkrétně zabývají dětstvím, pubertou, dospíváním, sexuálním dospíváním a reprodukčním zdravím.⁸

⁷ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. [cit. 1. 12. 2011] Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

⁸ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. [cit. 1. 12. 2011] Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

3. Vhodný věk pro výuku sexuální výchovy

Sexuální výchova jako školní předmět samozřejmě spadá do let školní docházky, ale jako součást života provází jedince prakticky celý život. Mnohdy si člověk ani neuvědomí, že se vlastně s tímto tématem setkává. Je to bezpochyby téma, která nás obklopuje a stejně tak obklopuje i děti od velmi raného věku.

3.1. Předškolní věk (3–5 let)

Většina lidí považuje za zbytečné a nepatřičné s dětmi v předškolním věku mluvit o otázkách lidské sexuality. Děti v tomto věku jsou obzvláště citlivé k otázkám týkajících se jejich těla a hlavně rozdílností pohlaví. Zajímají se, proč jedni mají prsa, další penis a kde se vůbec „berou“ děti.⁹ Rodina zde hraje velmi důležitou roli, jelikož se děti dozví spoustu zavádějících informací od svých vrstevníků, třeba v mateřské škole, nebo od svých starších sourozenců.

Nejlepší způsob, jak reagovat na dětské zvědavé dotazy, je být naprosto upřímný. Pokud s dětmi jednáme narovinu a vysvětlíme vše přiměřeně jejich věku, pak budou po celý život vnímat toto téma jako přirozené. V jejich věku je odpověď přijatá stejně, jako informace o tom, proč prší. V dalším životě však může ovlivnit postoje i k sobě samému. V neposlední řadě je dobré jim vysvětlit i negativní jevy a to například otázku zneužívání.

3.2. Mladší školní věk (6–11 let)

S nástupem do školy se dětský svět mění, děti nabývají sebevědomí a začínají být citlivé k intimním otázkám. Právě toto období je to pravé pro započetí komunikace s dětmi. Rodiče by měli otevřeně hovořit o všech tématech, ujistit své potomky, že se smí zeptat na cokoli, co je zajímá. Obvykle jsou to rodiče, kteří mají ze sexuální výchovy strach. Děti se kvůli odmítání bojí zeptat a informace poté získávají jinde, proto mohou být nepřesné.¹⁰

⁹ ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003

¹⁰ ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003

Dětem je nutné znovu připomenout nástrahy dnešního světa. Sexuální zneužívání, jako téma číslo jedna, by měli probírat jak rodiče, tak učitelé. Není nutné děti strašit, aby se pak nebáli každého, kdo je osloví, ale je třeba jim přiblížit rizika, která hrozí a navrhnout jim řešení těchto situací.¹¹

V tomto období se děti začínají zajímat o pohlavní styk a s ním spojené početí. Z jejich pohledu je pohlavní akt určen zatím jen pro reprodukci. Logicky tedy děti začne zajímat, proč mají lidé pohlavní styk, i přesto, že děti nechtějí. Nejlepší reakcí je vysvětlit dětem, že k tomuto aktu dochází pro potěšení a otevřeně s nimi o tom hovořit. Není vhodné zmiňovat vlastní zážitky, i rodiče mají své soukromí, které jejich děti nemusí znát.¹²

Mezi nejdůležitější témata, se kterými by se žáci v mladším školním věku měli seznámit, je začínající puberta a změny s ní související. Některé tělesné změny se u dětí začnou projevovat již v tomto věku, je proto nutné, aby děti věděly, co se s jejich těly děje. Vývin prsou, či růst varlat musí brát jako přirozenou věc, musí vědět, že každý jedinec se vyvíjí jiným tempem a je tedy normální, pokud se nemění všichni najednou. Dětem je třeba poskytnout informace o průběhu puberty v celé šíři. Nejen dívkám o změnách dívčího těla, ale i chlapeckého, taktéž to platí i naopak. Samozřejmě puberta není jen o fyzických změnách, ale i o psychických, na které bychom neměli zapomínat.¹³

3.3. Starší školní věk (12–15 let)

Starší školní věk je období hormonálních změn. Teprve nyní se děti dostávají do puberty. V tomto období je komunikace s dětmi velice obtížná, jak pro rodiče, tak pro pedagogy. Dospívající se v tomto věku srovnávají se spoustou změn a jsou tedy velice citliví na jakékoli podněty z vnějšku. Tělesné i psychické změny děti trápí, ale bojí se zeptat. Úkol rodičů a pedagogů je tedy s dětmi o těchto věcech hovořit.¹⁴

¹¹ ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003

¹² ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003

¹³ ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003

¹⁴ ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003

Právě v tomto věku získává tělo dospívajícího schopnost reprodukce. Dospívající se začínají více zajímat o sex a začínají navazovat partnerské vztahy, proto je vhodná doba připomenout a rozšířit jejich znalosti v oblasti sexuální výchovy. V první řadě je třeba hovořit o vztazích, rodině, lásce, přátelství a náklonnosti. Dalším důležitým tématem je pohlavní styk a věci s ním související, jako nechtěné těhotenství, antikoncepce, pohlavně přenosné choroby a další. Dospívající jedinci již mají dostatečné znalosti o lidském těle a nebude pro ně těžké pochopit i složitější informace, které by v tomto věku měly zaznít v plné míře.¹⁵

Pedagog nemůže nahradit domácí rodinnou výchovu, rodiče by měli být ti, kteří své dítě uvedou do problematiky sexuální výchovy, kterou poté pedagogové doplní o potřebné informace. Ve spoustě rodin je přístup naprosto negativní, kdy se rodiče cítí nepříjemně a nechtějí se svým potomkem komunikovat. Tento přístup není vhodný, jelikož dospívající začne hledat informace z jiných zdrojů, které vždy nemusí být přesné. Taktéž mohou snáze podlehnout nátlaku kamarádů, z tohoto i mnoha dalších důvodů je třeba nastavit v rodině určitá pravidla a vytvořit potomkovi zázemí, kde se bude cítit bezpečně, nebude mít strach se na cokoli zeptat a bude získávat důvěru, jak v sebe, tak i ve své rodiče.¹⁶

3.4. Vyučování sexuální výchovy ve školách

Z výše uvedených informací vyplývá, že sexuální výchova nás provází prakticky od dětství. Povinná školní docházka ale začíná okolo 6. roku života. V první řadě jsou tedy zdrojem potřebných informací rodiče. Teprve s nástupem na základní školu začíná výuka sexuální výchovy.

Během výuky na prvním stupni by se žáci měli setkat se stavbou lidského těla a se základními pojmy, jako jsou například láska, rodina, přátelství a to v rámci různých předmětů. Informace jsou v tomto období předávány s ohledem na věk, kdy děti nejsou schopny určité věci pochopit. Je tedy nezbytné, aby byly dětem informace předány jednoduše, ale i přesto srozumitelně a jasně.

¹⁵ ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003

¹⁶ ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě*. Praha: Grada, 2003

Na druhém stupni základních škol a nižších třídách gymnázií by měla začít výuka sexuální výchovy v plné míře. Žáci jsou již na takové mentální úrovni, kdy jsou schopni orientovat se i ve složitějších jevech. Nejvhodnějším způsobem se jeví výuka po celé 4 roky, kdy se učitelé snaží o propojení informací z jednotlivých předmětů. Nejvíce času by poté školy měly věnovat sexuální výchově v 7. až 8. ročníku, kdy je vhodné zajistit i besedu s odborníky.

Spousta rodičů má pocit, že jejich děti nejsou v šestém ročníku ještě připraveny na výuku témat týkajících se intimního života. Neuvědomují si, že se jedná o přirozenou věc. Navíc v tomto věku se začíná již dětské tělo měnit v dospělé a proto je nutné děti na tuto etapu připravit předem.

4. Proč učit sexuální výchovu?

Mnoho lidí si neuvědomuje, proč je výuka sexuální výchovy tak důležitá. Rodiče mají pocit, že je velmi brzy, aby se jejich děti seznámily s takto choulostivými tématy. Pravdou však zůstává, že jsou pouze málo informováni. Někteří si myslí, že internet a spolužáci poslouží jako dobrý zdroj informací pro jejich děti a proto doma o sexu a otázkách týkajících se sexuality nemluví. Z těchto důvodů je třeba uvést několik faktů, které jsou alarmující a měli by upozornit na důležitost výuky sexuální výchovy.

4.1. Hrozba HIV a AIDS

V první řadě je potřeba uvést velmi závažné téma pohlavně přenosných chorob a to zejména mluvíme-li o hrozně AIDS a HIV. Lidé si neuvědomují, možná ani nechtějí, jak velká hrozba se skrývá v názvu HIV/AIDS.

4.1.1. HIV a AIDS

HIV je virus způsobující nemoc zvanou AIDS.¹⁷ Zkratka HIV pochází z anglického Human immunodeficiency virus infection, v překladu tedy virus nedostatku lidské imunity. AIDS je také zkratka z anglického Acquired immunodeficiency syndrome, v překladu syndrom získaného selhání imunity. Jak už je z názvu patrné HIV/AIDS je nemoc způsobená selháním imunity. Znamená to tedy, že pokud z viru HIV propukne nemoc zvaná AIDS, pak je člověk velice náchylný ke všem onemocněním. Zdravý člověk by se pomocí svého imunitního systému těchto nemocí bez větších problémů zbavil.¹⁸

Přenos HIV je možný hned několik způsoby a to tělními tekutinami. Nejsnazší přenos je pomocí krve, kdy se do krevního oběhu dostane infikovaná krev jiného člověka. Dříve k tomu docházelo hlavně při krevních transfuzích, dnes je toto riziko potlačeno vyšetřováním dárců krve. Rizikovou skupinou jsou i narkomani, kteří používají infikované jehly. Dalším způsobem přenosu je během pohlavního styku a to

¹⁷ [online].[cit.12.2.2012] Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/AIDS>

¹⁸ RABOCH, Jan. *Očima sexuologa*. Praha: Avicenum, 1988, str. 126-128

jak pomocí poševního sekretu, tak i spermatu. V neposlední řadě je přenos možný i z matky na dítě během těhotenství.¹⁹

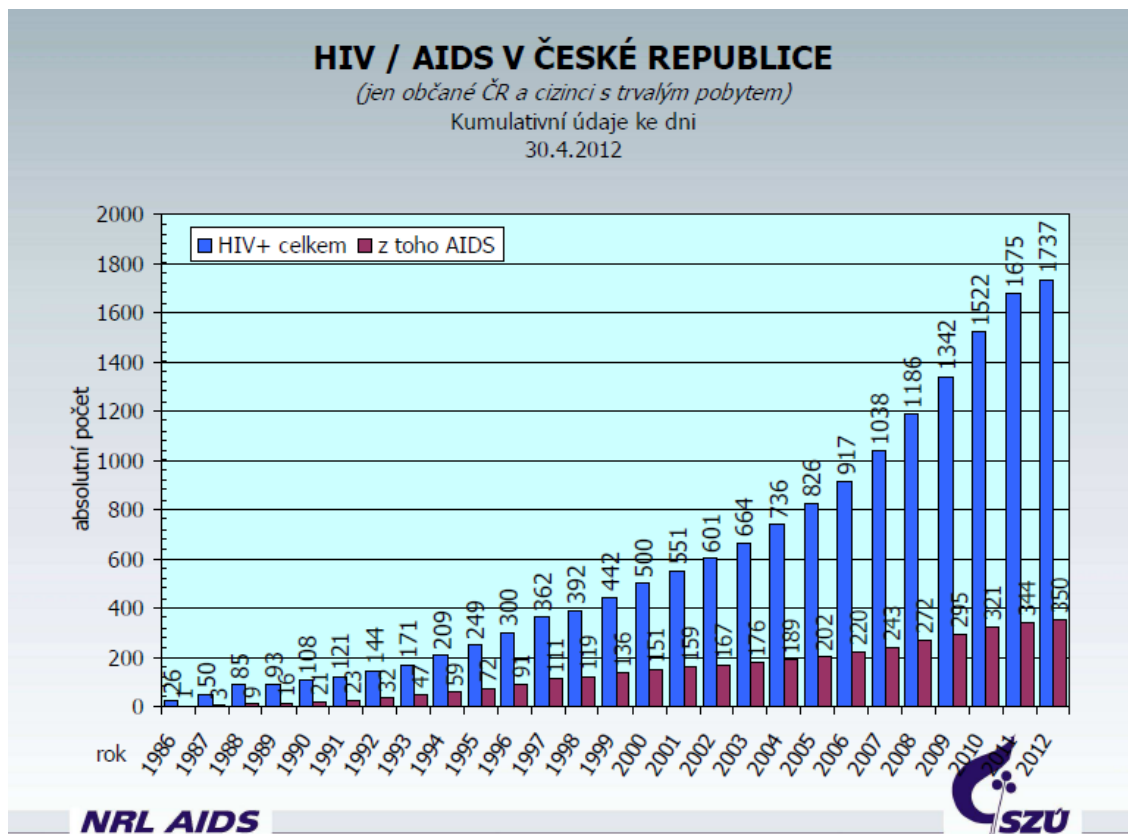
4.1.2. HIV/AIDS v číslech

Abychom si uvědomili, o jak závažném tématu mluvíme, je důležité si ukázat tuto problematiku v číslech. Mezinárodní zdravotnická asociace (WHO) se touto problematikou zabývá již několik let a také se snaží zmapovat počet nakažených lidí na celém světě. K roku 2010 uvádí číslo HIV nakažených lidí okolo 34 milionů lidí. Několik milionů lidí však zůstává bez pomoci a to zejména v rozvojových zemích.²⁰

V České republice tato čísla nejsou zdaleka tak vysoká, jak by někteří čekali. Číslo HIV/AIDS nakažených je přes 1700 obyvatel, z toho více jak 300 lidí nakažených AIDS. Bohužel tato čísla platí pouze u případů prokázaných, proto může být toto číslo mnohem vyšší. U některých lidí se neprojevují žádné příznaky a přitom mohou být nositeli HIV. Ačkoli číslo 1700 obyvatel nakažených HIV/AIDS se může zdát malé, měla by být věnována pozornost především tomu, jak toto číslo roste v posledních pár letech. Za posledních deset let, tedy od roku 2002 do roku 2012, se počet HIV/AIDS nakažených zvýšil trojnásobně, jak je patrné z Grafu 1.

¹⁹ BRTNÍKOVÁ, Marta, a kol. *SEX? AIDS!*. Praha: Horizont, 1989

²⁰ HIV/AIDS klíčová fakta podle WHO [online]. [cit. 12.2.2012] Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs360/en/index.html>

Graf 1 – Počet nakažených HIV/AIDS²¹

4.2. Nezletilé matky

Další důvod, proč učit sexuální výchovu je počet nezletilých matek v České republice. Podle Českého statistického úřadu je k roku 2010 počet nezletilých matek 1282. Z Tabulky 2 je patrné, o kolik se počet nezletilých matek změnil. K porovnání je zde rok 2010 a rok 2003. V průběhu posledních let se čísla mírně zvyšují, to je překvapivé vzhledem k rozšíření antikoncepce a osvěty ohledně sexuální výchovy.

²¹ HIV/AIDS klíčová fakta podle WHO [online].[cit.12.2.2012] Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs360/en/index.html>

věk matky	počet dětí		
	r. 2003	r. 2010	rozdíl
14 a méně	26	15	- 11
15	71	75	+ 4
16	222	250	+ 28
17	594	942	+ 348
celkem	913	1282	+ 369

Tabulka 2 – Počet dětí narozených nezletilým matkám

Samozřejmě mezi tyto matky patří i ty, které dítě chtěly. I přesto je stále otázkou, zda jsou dívky v tomto věku připraveny být matkami. Většina z nich si těhotenství i mateřství idealizuje a neuvědomuje si následky a povinnosti z nich plynoucí. Tyto matky obvykle navíc zůstávají bez partnera a je pro ně tedy v tomto věku velmi náročné věnovat se dítěti a zároveň studiu, proto obvykle končí své vzdělání ukončením základní školy. Dalším problémem je financování rodiny, kdy si mladistvé matky neuvědomují, kolik financí bude na její zabezpečení třeba. Mnohdy tak jediným řešením pro tyto mladistvé matky zůstává interrupce.²²

*„Každý rok otěhotní v České republice několik tisíc dívek ve věku do 19 let, 80 % z nich neúmyslně. Osm z deseti mladých dívek, které porodí do osmnácti let, nikdy neukončí střední školu. Asi 3000 všech umělých potratů (9 %) jde na konto dospívajících. Celkový počet potratů, které jsou v ČR ročně provedeny, je 35-40 tisíc.“*²³

4.3. Další důvody pro výuky sexuální výchovy

Důvodů, proč vyučovat sexuální výchovu je celá řada. Těhotenství nezletilých matek a pohlavní choroby jsou jedny z nejvážnějších a nejvíce diskutovaných v současné době. Přesto je nutné alespoň ve zkratce uvést některé další skutečnosti, které patří mezi nejdůležitější.

²² ČERVENÁ, Jana. *Životní situace mladistvé matky a jejího dítěte se zaměřením na vybrané aspekty ovlivňující je sociální fungování* [online]. 2009 [cit. 16.3.2012] Diplomová práce, Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Dostupné z:

http://is.muni.cz/th/289687/fss_m/Diplomova_prace.txt

²³ TROJAN, Ondřej. *Jak mluvit s dětmi o sexu: rádce pro rodiče a učitele*. Praha: Fragment, 2009, str. 108

4.3.1. První pohlavní styk

První pohlavní styk u většiny mladistvých probíhá mezi 16.-18. rokem života. Z výzkumu Durex Global Sex Survey (2005) ²⁴ vychází, že dospívající v České republice zahajují svůj pohlavní život průměrně ve věku 17,2 – viz. Tabulka 3. Tento výsledek se v celosvětovém měřítku pohybuje ve středních hodnotách, nejedná se tedy o číslo nijak nízké, o to horší jsou další údaje z tohoto výzkumu vyplývající. Mezi tyto údaje patří procentuální zastoupení lidí, kteří provozují pohlavní styk bez ochrany a to celých 53,7 %. S tímto údajem souvisí i další, který udává, kolik sexuálních partnerů občané ČR mají za svůj život a to je 9 partnerů. Pakliže je číslo střídání sexuálních partnerů relativně vysoké, i když ve srovnání se zbytkem světa nijak výrazně nevychází, pak je téměř 54 % lidí s nechráněným sexem, vysoké číslo. Vzhledem k nárůstu počtu lidí nakažených pohlavně přenosnými chorobami.

	Age when first received sex education	Age of first sex	Age formal sex education should start	% people having unprotected sex	Number of sexual partners	Frequency of sex
Global	13.2	17.4	11.7	47.4	9.0	103
Australia	12.5	16.8	11.5	61.8	13.3	108
Austria	11.9	16.5	11.4	47.2	9.7	105
Belgium	12.2	17.2	11.3	39.8	7.5	106
Bulgaria	13.7	16.9	11.9	46.0	9.1	127
Canada	12.4	17.0	11.1	48.9	10.7	108
Chile	12.9	17.2	10.7	57.0	10.1	112
China	15.1	18.2	11.8	33.6	3.1	96
Croatia	13.8	17.3	12.0	51.0	7.5	134
Czech Republic	13.7	17.2	11.4	53.7	9.0	120
Denmark	12.7	16.1	12.0	64.1	9.3	98
Finland	12.0	16.5	11.3	63.4	12.4	102
France	13.3	17.2	12.4	41.4	8.1	120
Germany	11.3	15.9	11.2	29.9	5.8	104
Greece	13.2	17.5	12.0	70.5	10.6	138

Tabulka 3 – Výsledky Durex Global Sex Survey²⁵

²⁴ Durex Global Sex Survey [online].[cit.11.2.2012] Dostupné z:
<http://durexnetwork.org/SiteCollectionDocuments/Research%20-%20Face%20Of%20Global%20Sex%202005.pdf>

²⁵ The Face of Global Sex 2005 [online].[cit.11.2.2012] Dostupné z:
<http://durexnetwork.org/SiteCollectionDocuments/Research%20-%20Face%20Of%20Global%20Sex%202005.pdf>

4.3.2. Pohlavní zneužívání

Dalším velice důležitým problémem v současné společnosti je sexuální zneužívání dětí. Lidé mají stále pocit, že se jedná pouze o osoby, které jsou neznámé, jak pro ně, tak pro jejich děti. Pravda je ale opačná. Ve většině případů jsou pachatelé přímo rodinní příslušníci nebo příbuzní, dále jsou to lidé, se kterými se děti běžně setkávají, jako učitelé, vedoucí kroužků, táborů či dokonce duchovní. Z tohoto důvodu je sexuální výchova ve škole nezbytná, nejlépe s pomocí rodičů. Děti by měly přesně vědět, co je to sexuální zneužívání, jak se mu bránit a kde najít pomoc. Důslednou prevencí se dá zabránit spoustě traumatizujícím důsledkům u dětí.²⁶

4.3.3. Menšinová sexuální orientace

Každý člověk by měl mít právo se vyjádřit a to i po stránce sexuality. Společností stále nejsou sexuální menšiny přijímané. Je proto důležité, aby žáci byli seznámeni i s touto stránkou lidské sexuality, poté budou otázky sexuality vnímat jako přirozené jevy. V neposlední řadě je třeba s žáky o homosexualitě či bisexualitě otevřeně hovořit. Mnozí dospívající si v této době začínají uvědomovat náklonnost k jednomu či druhému pohlaví, pokud se tato náklonnost projeví ke stejnému pohlaví, obvykle mají tito jedinci nelehkou roli. Mnohdy se žáci nedovolají pomoci doma a je pro ně například pedagog rádce, jak se s touto životní situací srovnat.²⁷

Mluvíme-li o menšinové sexuální orientaci, pak nemáme na mysli pouze homosexualitu. V dnešní době se setkáváme s transsexuální orientací. Transsexuálové jsou lidé, kteří neztotožňují své fyzické pohlaví s mentálním. Mluvíme tedy o lidech, kteří se vnitřně cítí opačně, než je jejich skutečné pohlaví. Společnost je k těmto jedincům netolerantní, úkolem sexuální výchovy je tento fakt změnit. Žáci i pedagogové by měli být na tuto skutečnost připravení a vědět, jak se v takových případech chovat.²⁸

²⁶ ŠILEROVÁ, Lenka. Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003

²⁷ ŠILEROVÁ, Lenka. Sexuální výchova: Jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003

²⁸ Transsexualita [online]. [cit.15.4.2012] Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Transsexualism>

5. Shrnutí teoretické části

V první části své práce jsem shrnula základní informace, které se sexuální výchovy týkají. Pomocí dostupné literatury a internetových zdrojů jsem se pokusila zmapovat problematiku obsahu sexuální výchovy, vhodný věk pro výuku a v neposlední řadě alarmující skutečnosti, kvůli nimž je třeba se na výuku sexuální výchovy zaměřit.

Ve zbytku své práce bych se ráda věnovala praktické stránce věci. Prostřednictvím dotazníků budu provádět výzkum na několika vybraných základních školách a gymnáziích. Dotazník bude zaměřen jak na znalosti žáků, tak i na jejich postoj k výuce sexuální výchovy. V závěru své práce srovnám několik učebních plánů a navrhnou, jakým způsobem by se dala výuka zlepšit.

PRAKTICKÁ ČÁST

6. Výzkum

V rámci své bakalářské práce jsem se rozhodla provést výzkum na základních školách a v nižších třídách gymnázií. Cílem výzkumu bylo zjistit, jaké znalosti žáci na základních školách a gymnáziích mají, stejně jako i jejich postoj k sexuální výchově.

Teoretická část mojí bakalářské práce mi sloužila jako podklad pro sestavení výzkumu, vytvoření výzkumných otázek i hypotéz.

6.1. Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1: Jaké jsou nejčastější zdroje informací týkající se sexuální výchovy?

Výzkumná otázka č. 2: Jaké jsou znalosti žáků základních škol a nižších tříd gymnázií v oblasti sexuální výchovy?

Výzkumná otázka č. 3: Vnímají žáci sexuální výchovu pozitivně či negativně?

Hypotézy

Hypotéza č. 1: Nejčastější zdroj informací týkající se sexuální výchovy je internet.

Hypotéza č. 2: Znalosti žáků základních škol a nižších tříd gymnázií v oblasti sexuální výchovy jsou nedostatečné.

Hypotéza č. 3: Většina žáků vnímá sexuální výchovu negativně.

6.2. Výzkumný vzorek

Pro svoji práci jsem vytvořila vzorek žáků ze dvou základních škol a dvou gymnázií. Zvolila jsem žáky osmé třídy, respektive žáky tercie, vzhledem k problematice, která měla být testována. Mladší žáci by byli na některých školách, kde se sexuální výchovy probírá později, handicapováni.

Výzkumný vzorek byl složen z žáků tří škol z Českých Budějovic: ZŠ Máj I., Gymnázium Jírovceva a Gymnázium v České ulici. Posledním vzorkem se stala

základní škola v Protivíně. Tato škola byla vybrána záměrně, vzhledem k velikosti města, kdy se jeho mentalita blíží spíše k vesnici. Tento fakt bude dále zohledněn.

Celkový počet oslovených žáků byl 120, výzkumný vzorek se však nakonec zúžil na počet 107 respondentů. Několik vzorků muselo být vyřazeno, jelikož nebyly naplněny všechny podmínky pro zařazení do výzkumu. Vzorek 107 žáků se skládá z 60 dívek a 47 chlapců.

Věk respondentů se pohyboval v rozmezí 13-15 let, průměrný věk všech dotazovaných je 14,31 let. Průměrný věk dívek je 14,03 let, průměrný věk u chlapců je 14,26 let.

	Počet žáků	Průměrný věk (roky)
Dívky	60	14,03
Chlapci	47	14,26
Celkem	107	14,13

Tabulka 4 – Výzkumný vzorek

6.3. Metoda výzkumu

Pro svůj výzkum jsem si zvolila metodu dotazníkovou. Tato metoda je velice efektivní, méně časově náročná, než například rozhovor a v neposlední řadě anonymní. Vzhledem ke zvolenému tématu byla anonymní metoda nejlepší řešení, žáci nemuseli mít pocit studu, takže mohli upřímně a otevřeně odpovídat na všechny otázky.

Dotazník

Dotazník²⁹ je rozdělen do dvou částí, které jsou svým rozsahem přibližně stejně dlouhé. Celkový počet otázek 25, kdy u 24 z nich mají žáci k dispozici odpovědi a, b, c, d, pouze jedna odpověď je volná, kdy žák může a nemusí odpovědět.

První část dotazníku má za úkol zjistit zdroje, které dospívající využívají při získávání informací z oblasti sexuální výchovy a zda je sexuální výchova na jejich škole vyučována. Dalších dvanáct otázek je znalostních. Tyto otázky mají prověřit teoretické znalosti dotazovaných.

²⁹ viz. Příloha 1

V druhé části dotazníku se zaměřuji na osobní přístup k sexuální výchově. Pomocí deseti otázek se snažím od žáků zjistit, jak vnímají sexuální výchovu, kdo by jí měl ideálně učit a jak by měla vypadat. Poslední otázka je dobrovolná a záleží pouze na vlastním uvážení respondenta. Pomocí ní se snažím zjistit, zda mají děti otázky, o kterých se bojí promluvit.

6.4. Výsledky výzkumu

6.4.1. Zdroje znalostí respondentů

Součástí první části dotazníku byla otázka s cílem zjistit, které zdroje nejčastěji dospívající využívají při získávání informací z oblasti sexuální výchovy. Respondenti byli požádáni, aby vyznačili pouze jedinou odpověď, tedy zdroj, který používají nejčastěji.

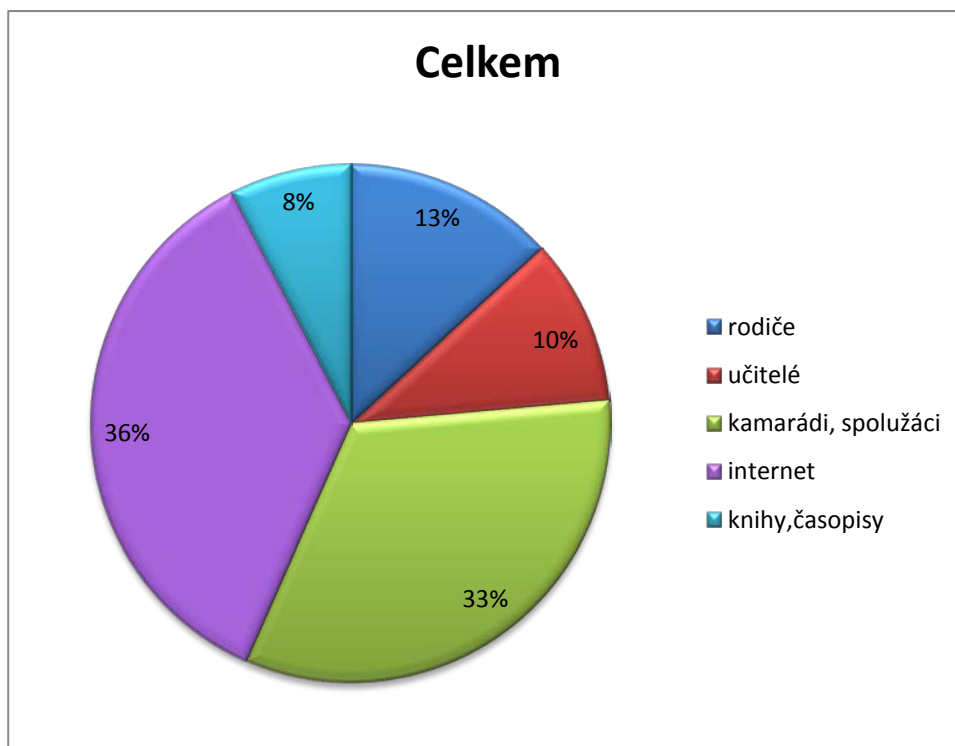
Tato otázka přímo korespondovala s výzkumnou otázkou č. 1. Všichni dotazovaní měli na výběr z několika odpovědí, kdy poslední z nich byla „jiný zdroj“, kde mohl respondent přímo vepsat, jaký zdroj má na mysli. Tuto možnost však nikdo nevyužil.

Celkový výsledek zdrojů

První pozici v oblíbenosti zdrojů získal internet, který využívá k získání informací celkem 38 žáků, tedy 36 % respondentů. Tento zdroj využívají většinou chlapci, mezi respondenty upřednostňujícími internet jako zdroj informací bylo 27 chlapců a pouze 11 dívek. Podobná čísla vyplynula z výzkumu pro odpověď „kamarádi, spolužáci“, kdy ji zvolilo 35 respondentů, což odpovídá vzorku 33 % dospívajících. Poměry však byly opačné, „kamarádi, spolužáci“ si jako zdroj informací zvolilo 26 dívek a jenom 9 chlapců. – viz. Tabulka 5, Graf 2.

	Chlapci	Dívky	Celkem
rodiče	2	12	14
učitelé	5	6	11
kamarádi, spolužáci	9	26	35
internet	27	11	38
knihy, časopisy	3	5	8

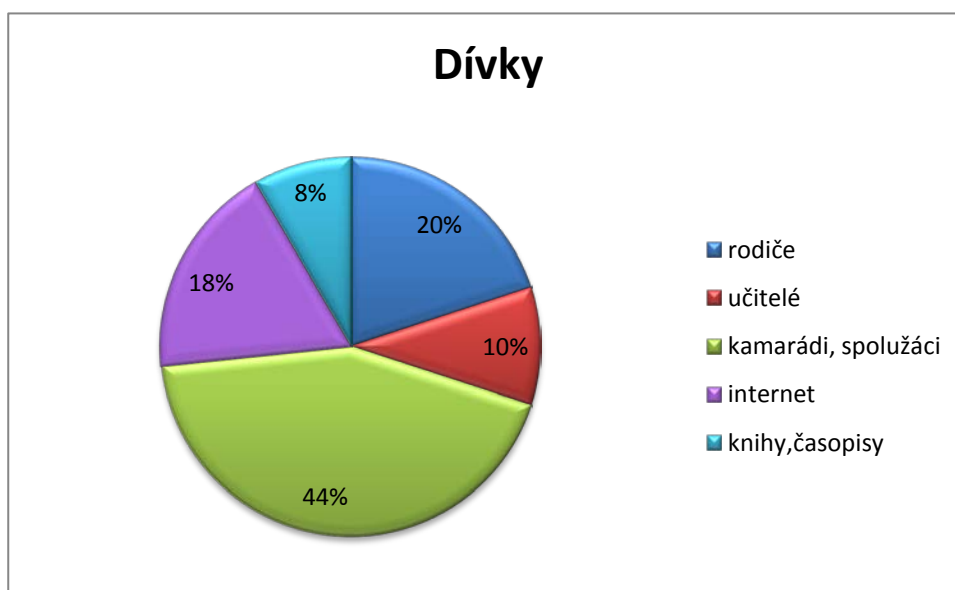
Tabulka 5 - Užité zdroje k získání informací

Graf 2 – Zdroje informací

Výsledek u dívek

Jak už bylo výše řečeno, u dívek je nejčastější zdroj informací, týkajících se sexuální výchovy, skupina „kamarádi, spolužáci“. Na druhém místě se objevují rodiče. První dva zdroje tedy zastupují více jak polovinu všech respondentů. Z výzkumu vyplývá, že dívky upřednostňují spíše osobní kontakt. – viz. Graf 3.

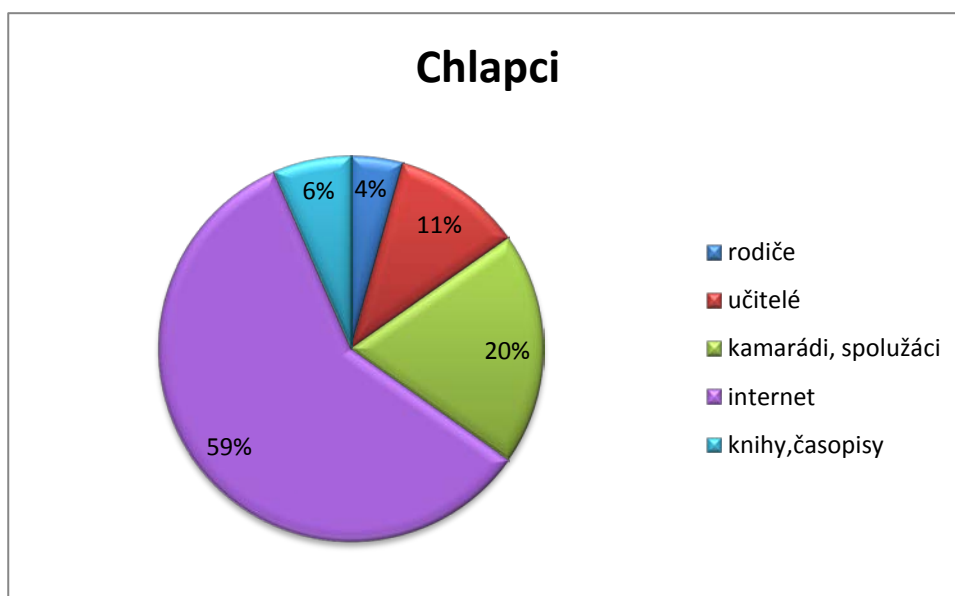
Graf 3 – Zdroje informací dívek

Výsledky u chlapců

Více jak polovina chlapců upřednostňuje jako zdroj informací o sexuální výchově internet. Oproti dívkám využívají častěji neosobního zdroje a to internetu. Hned na druhém místě jsou kamarádi, spolužáci. Knižní zdroje využívá, vzhledem k rozšíření publikací na internetu, pouze malé množství dospívajících z obou skupin. – viz. Graf 4

Porovnání

Při porovnání grafů 3 a 4 je markantní rozdíl v kontaktu s rodiči. Celých 20 % dívek využívá rodiče jako zdroj informací z oblasti sexuální výchovy, u chlapců je to však pouze 4 %. Naopak není rozdíl ve využití pedagoga jako zdroje informací, kdy dívky mají zastoupení v grafu 10 % a chlapci 11 %.

Graf 4 – Zdroje informací chlapci

6.4.2. Výsledky znalostního testu

Žáci dostali 12 znalostních otázek z oblasti sexuální výchovy, kde měli vybírat ze zadaných možností. Respondenti nebyli nijak časově omezeni. Vyplňování bylo jednoduché, pouze jedna odpověď byla správná.

Pro vyhodnocení jsem vytvořila bodování, které jsem rozdělila do 4 skupin: vynikající, dobrý, dostatečný, nedostatečný výkon. Každá otázka byla za jeden bod,

pokud žák odpověděl špatně nebo nevyplnil danou otázku, pak za ni dostal nula bodů. Po sečtení bodů jsem žáky rozřadila do jednotlivých skupin hodnocení.

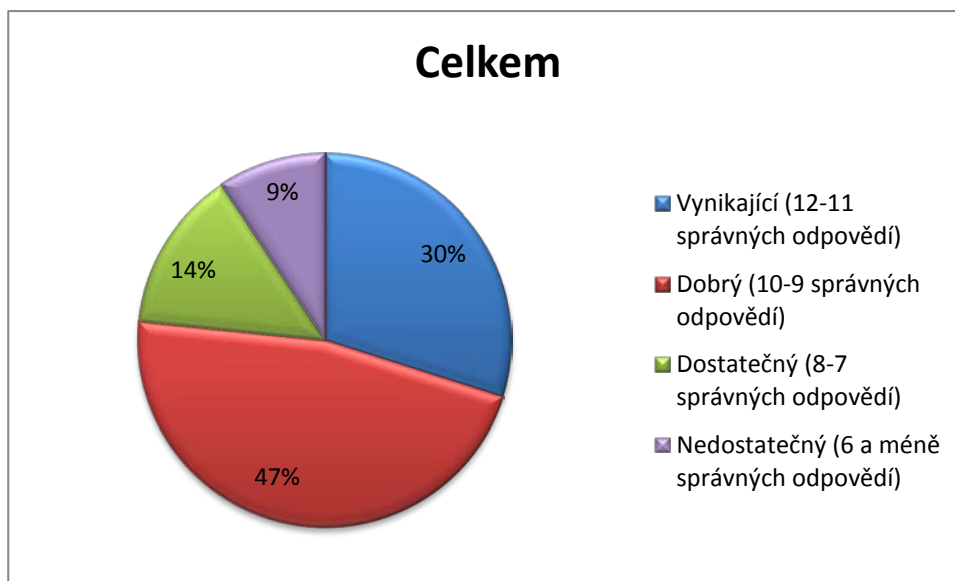
Celkový výsledek

Výsledky znalostních testů dopadly nad očekávání, převážná většina žáků zvládla test za hodnocení vynikající nebo dobrý. Celkem 32 dětí zvládlo test s vynikajícím výsledkem, získali tedy 11-12 bodů. Nejvíce žáků se dostalo do hodnocení dobrý výkon, kdy odpověděli nejméně na 9 otázek správně. Dostatečný výkon, který se pohyboval v bodovém rozpětí od 7 do 8 bodů, dosáhlo 15 respondentů. Nedostatečný výkon převedlo 10 dospívajících, kteří dosáhli maximálně 6 bodů. – viz. Tabulka 6.

Z Grafu 5 vyplývá, že řešení testu bylo pro většinu respondentů jednoduché. Celkem 30 % zvládlo test na vynikající úrovni, 47 % na dobré úrovni. Více než třičtvrtě žáků zvládla tedy znalostní test velice obstojně. Zbýlých 23 % žáků už si v testu nevedlo tak dobře.

	Chlapci	Dívky	Celkem
Vynikající (12-11 správných odpovědí)	11	21	32
Dobrá (10-9 správných odpovědí)	22	28	50
Dostatečný (8-7 správných odpovědí)	8	7	15
Nedostatečný (6 a méně správných odpovědí)	6	4	10

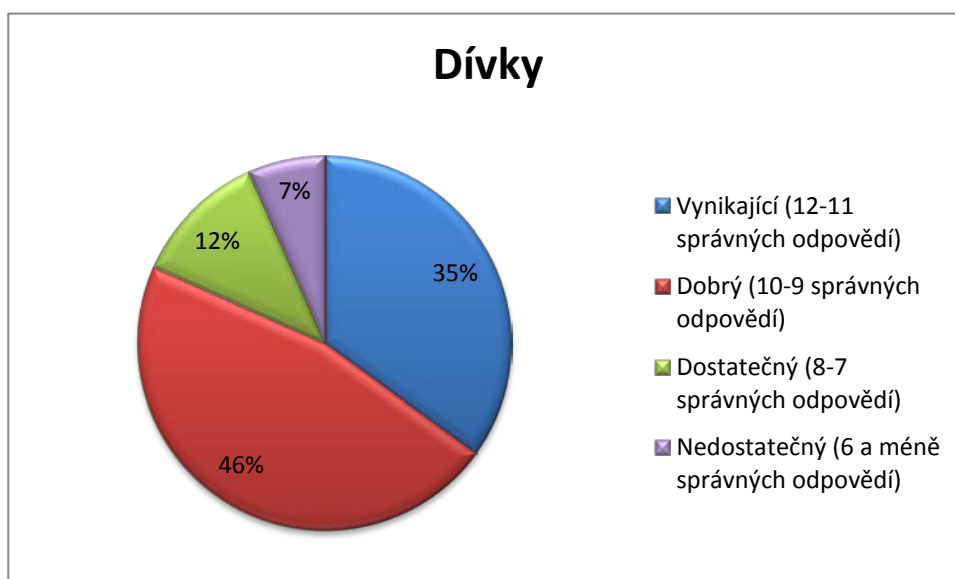
Tabulka 6 - Výsledky znalostních testů

Graf 5 – Znalostní test celkem

Výsledky znalostního testu – dívky

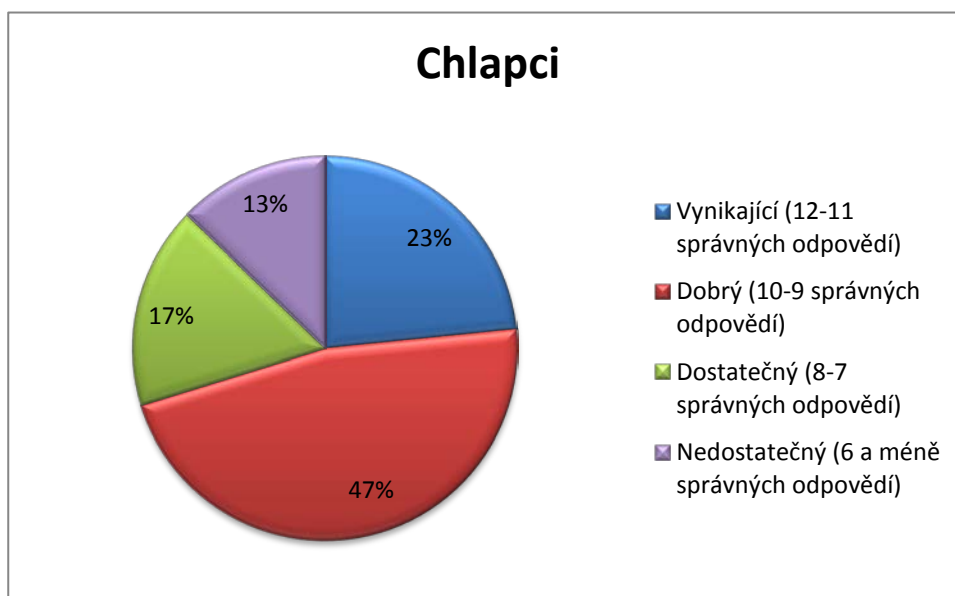
Dívky si při testování vedly velice dobře, více jak 90 % děvčat předvedlo alespoň dostatečné znalosti v oblasti sexuální výchovy. Celkem 35 % dívek získalo hodnocení vynikající. Téměř polovina dotazovaných dívek dosáhla hodnocení dobrý. 12 % dívek bylo hodnoceno jako dostatečný a 7 % nedostatečný, kdy nejhorší výsledek byl 5 bodů z celkových 12. – viz. Graf 6.

Graf 6 – Znalostní test dívky

Výsledky znalostního testu – chlapci

Necelé třičtvrtiny dotazovaných chlapců zvládly test s hodnocení vynikající či dobrý. Nejlepšího hodnocení dosáhlo 23 % chlapců. Téměř dvojnásobek, tedy 47 % chlapců, získalo hodnocení dobré. Dostatečného počtu bodů dosáhlo 17 % a 13 % chlapců neprospělo. – viz.Graf 7.

Graf 7 – Znalostní test chlapci

Srovnání dívek a chlapců

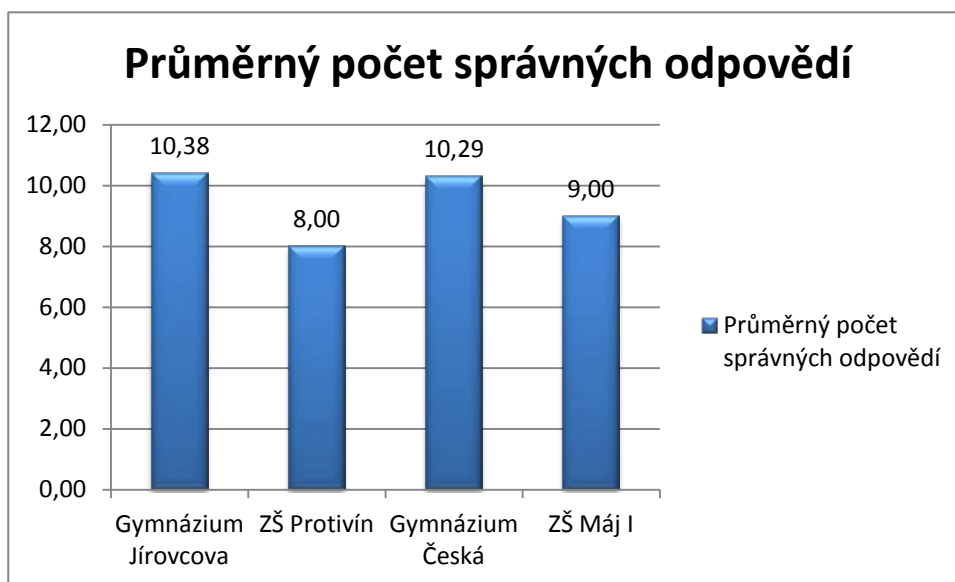
Výsledky dívek můžeme označit za lepší, jak vychází z Grafů 6 a 7. Vynikající výsledek získalo 35 % dívek, u chlapců toto číslo bylo menší a to pouze 23 %. V druhé kategorii, tedy hodnocení dobré, jsou výsledky téměř shodné. Dostatečný a nedostatečný výkon převedlo celkem 19 % dívek, avšak chlapců celých 30 %.

Prokázalo se tedy, že dívky jsou mnohem pozornější a zvláště v otázkách týkajících se její těla se lépe orientovaly. Pro chlapce byla velmi obtížná otázka č. 3, která se ptala, k čemu slouží hormonální antikoncepce. Většina respondentů označila za správnou odpověď d. zastavení menstruace. Celkově nejméně úspěšní byli žáci při odpovídání na otázku č. 12. Tato otázka se ptala, kdy mluvíme o poluci. Celkem 61 % dospívajících odpovědělo chybně.

Srovnání škol

Výsledky všech škol jsem srovnala a zapsala do grafu podle počtu bodů. Z Grafu 8 vyplývá, že gymnázia dosáhla vyšších výsledků. Obě tyto školy jsou výběrové a studenti, kteří zde studují musí nejprve projít přísným přijímacím řízením. Základní školy, ačkoli nejsou výběrové, nedosáhly výrazně horších výsledků.

Nejlépe si vedli žáci Gymnázia Jírovcova, kteří mají v průměru 10,38 odpovědi správně. Podobného výsledku dosáhli žáci Gymnázia Česká, kteří získali průměrně 10,29 bodů. Základní škola Máj I., jejíž žáci odpověděli průměrně 9 otázek správně, se umístila na třetím místě. Na posledním místě skončila Základní škola v Protivíně, jejíž žáci dosáhli průměrného výsledku 8 správných odpovědí. – viz. Graf 8.

Graf 8 – Srovnání škol (znalostní test)

6.4.3. Výsledky postoje k sexuální výchově

Přístup žáků k sexuální výchově byl převážně kladný. Respondenti většinou odpovídali, že jim sexuální výchova na školách nevadí a necítí stud při její výuce. Většina žáků také vnímá sexuální výchovu jako přínos.

Pro lepší přehled v problematice jsem vybrala několik otázek, které jsem vyhodnotila zvlášť a pomocí grafů budu prezentovat postoje žáků.

Otázka č. 15.

Otázka č. 15: „Vadí ti výuka sexuální výchovy?“

Většina žáků, tedy 95%, odpověděla, že jim výuka sexuální výchovy nevadí. Celkem 67 % respondentů odpovědělo, že jim sexuální výchova nevadí, 28 % respondentů výuka spíše nevadí. Pouze 5 % dotazovaných odpovědělo, že jim výuka sexuální výuky vadí nebo spíše vadí. – viz. Graf 9.

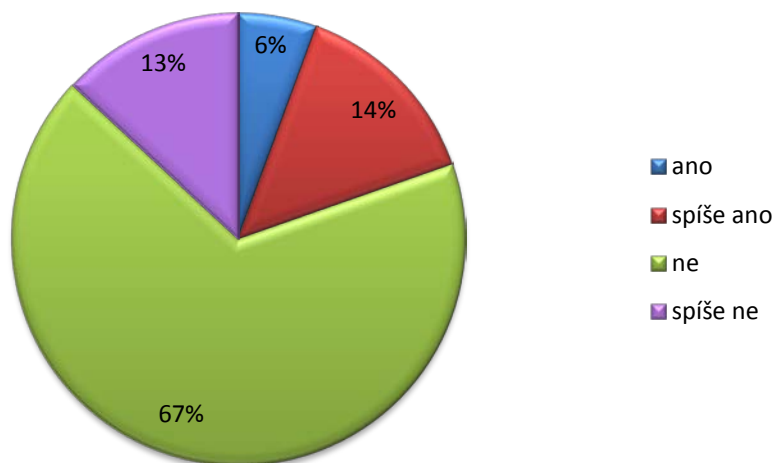
Graf 9 – Otázka č. 15

Otázka č. 17

Otázka č. 17: „Cítíš se nepříjemně, je-li vyučující opačného pohlaví?“

Otázku č. 17 jsem zvolila, jelikož je sexuální výchova vyučována převážně pedagogy ženského pohlaví. Ve výzkumu se ukázalo, že 67 % žáků nemá problém, pokud je vyučující opačného pohlaví. 13 % žáků se přiklání k většině, kdy jim spíše nevadí učitel opačného pohlaví. Celkem 20 % respondentů se cítí nepříjemně, pokud je vyučující opačného pohlaví, z toho 6% se cítí spíše nepříjemně a 14 se cítí nepříjemně. – viz. Graf 10.

**Cítíš se nepřímně, je-li vyučující
sexuální výchovy opačného pohlaví ?**

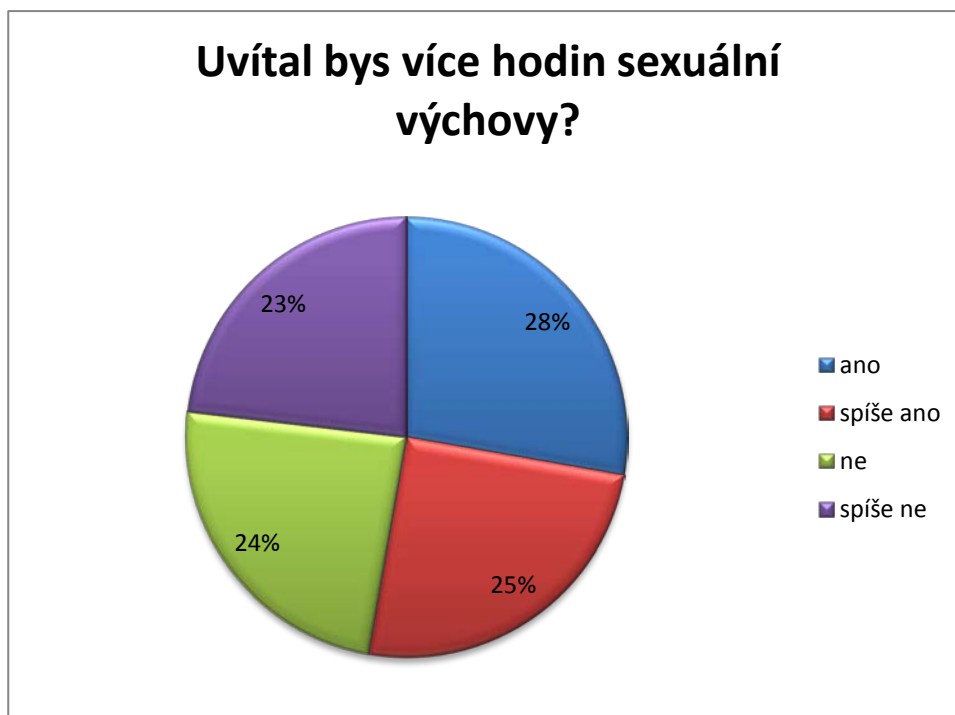

Graf 10 – Otázka č. 17

Otázka č. 21

Otázka č. 21: „*Uvítal bys více hodin sexuální výchovy?*“

Výsledky u této otázky nebyly tak jednoznačné jako u předchozích otázek. Nakonec s celkovým výsledkem 53 % zvítězila odpověď ano (28 %) a spíše ano (25 %). Zbýlých 47 % nemá pocit, že by bylo nutné přidat do vyučování více hodin sexuální výchovy. – viz Graf 11.

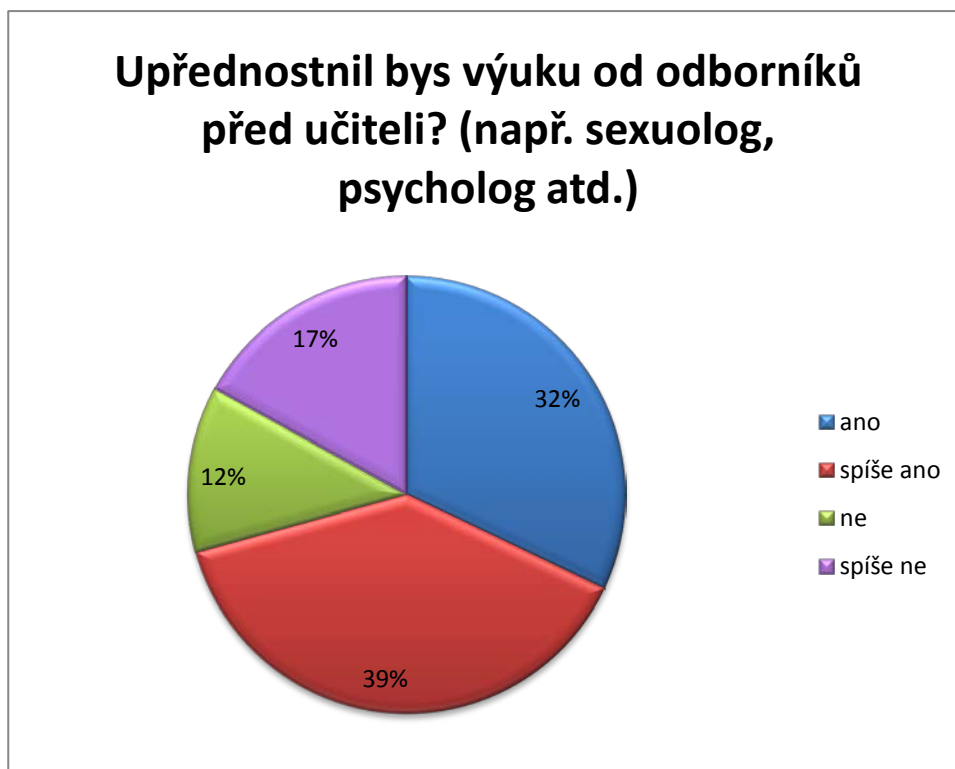

Graf 11 - Otázka č. 21

Otázka č. 22

Otázka č. 22: „Upřednostnil bys výuku od odborníků před učiteli? (např. sexuolog, psycholog atd.)“

Tato otázka byla z výzkumného hlediska důležitá. Žáci měli šanci vyjádřit se, zda by pro ně bylo příjemnější diskutovat o otázkách sexuální výchovy s odborníky. Téměř třičtvrtiny dotazovaných by tento způsob výuky uvítalo. Odpověď ano zvolilo 32 % žáků, odpověď spíše ano 39 % žáků. Naopak 12 % dospívajících by tento způsob neupřednostnilo, 17 % také spíše ne. – viz. Graf 12.

Graf 12 - Otázka č. 22

Otázka č. 23

Otázka č. 23: „*Myslíš si, že by měla být sexuální výuka rozdělena pro chlapce a dívky?*“

V dřívějších dobách se učila sexuální výchova odděleně. Na některých školách se i v současné době na některé hodiny dívky a chlapci dělí, což určitě není dobrý způsob výuky. Obě pohlaví by měly dostat stejné informace. Stejný názor mají i dotazovaní žáci. 49 % žáků si myslí, že by sexuální výchova měla být vyučována společně, dále 15 % žáků si myslí, že by měla být spíše vyučována společně. Naopak celkem 36 % respondentů má pocit, že by se sexuální výchova měla učit odděleně. – viz. Graf 13.

Graf 13 – Otázka č. 23

6.4.4. Otázky respondentů

Poslední otázka v dotazníku byla dobrovolná, a bylo tedy jen na zvážení žáků, jestli ji vyplní. Ptala jsem se žáků, jestli mají nějaký dotaz ohledně sexuální výchovy, na který se bojí zeptat a pokud ano, jaký to je. Většina studentů buď neodpověděla nebo odpověděla, že se nechce na nic zeptat. Několik studentů napsalo jeden či více dotazů. Více se ptaly dívky, které se obvykle zajímaly o své tělo a o pohlavní styk. Chlapci se zajímali o své tělo, ale i o ženské tělo.

Otázky dívek

Nejčastěji se u dívek objevovaly otázky týkající se prvního pohlavního styku. Dívky se obvykle ptaly, co mají při prvním pohlavním styku dělat, jestli pocítí bolest nebo jiné pocity. Dále se zajímaly o lékařské tajemství u gynekologa, kdy se bály, že by jejich lékař sděloval rodičům intimní informace. V neposlední řadě se zajímaly o své tělo, konkrétně o menstruaci, fungování hormonální antikoncepce a mezilidské vztahy.

Vybrané otázky dívek

Otázka: „*Jsem normální, když mám menstruaci víc než pět dní?*“

Otázka: „*Můžu používat tampóny, když jsem panna?*“

Otázka: „*Když používám tampóny a poté jdu ke gynekologovi a ten řekne mojí mamě, že nejsem panna, tak jak mám vysvětlit, že to bylo kvůli tampónu?*“

Otázka: „*Je špatné, že se mi líbí starší kluci?*“

Otázka: „*Nevím, jestli se mám nechat očkovat proti rakovině děložního čípku?*“

Otázky chlapců

Chlapci se oproti dívkám ptali na různé otázky již během výzkumu. Bohužel nebyl prostor pro diskuzi, i přesto se některé dotazy objevily v dotaznících. Oproti dívkám se chlapci ptali na otázky týkající se jich, ale i dívek. Stejně jako u dívek se ale zajímali o první pohlavní styk.

Vybrané otázky chlapců

Otázka: „*Jaké je to při prvním sexu?*“

Otázka: „*Jaký je smysl života? Může to být sex?*“

Otázka: „*Když se dělá obřízka, můžu dostat anestetika? A jak dlouho se to hojí?*“

Otázka: „*Proč holky při prvním sexu krváčí?*“

6.5. Vyhodnocení hypotéz

Hypotéza č. 1 byla částečně potvrzena: Potvrdilo se, že nejčastěji využívaným zdrojem je internet. Avšak tato hypotéza platí pouze pro chlapce. U dívek byli hlavním zdrojem informací kamarádi a spolužáci.

Hypotéza č. 2 nebyla potvrzena: Z části dotazníku, kde žáci vyplňovali znalostní test, vyplývá, že převážná většina žáků se orientuje v otázkách sexuální výchovy velice dobře. Zejména děvčata neměla problém s odpovídáním na různé otázky.

Hypotéza č. 3 nebyla potvrzena: Dotazovaní žáci se necítí nepříjemně při výuce sexuální výchovy, nevnímají tento předmět jako zásah do svého soukromí. Dokonce by mnoho z nich uvítalo více hodin sexuální výchovy a přednášky s odborníky.

7. Srovnání učebních plánů

Pro moji bakalářskou práci mi 3 školy poskytly učební plány, které využívají při výuce sexuální výchovy. S ohledem na to, že mě dva z oslovených pedagogů požádali, abych neuváděla jejich jména, ani školu, budu v této práci mluvit o škole 1, 2 a 3. Tyto školy byly vybrány, protože všechny tři školy jsou svojí výukou zvláštní, ať už v dobrém, či špatném smyslu.

Škola 1

V této škole výuka sexuální výchovy prakticky neprobíhá. Jedná se o školu, která je zřízená na vesnici. Učitelé tak upřednostnili výuku odborníků, před vlastní výukou. Sami uvedli, že je pro ně nepřírozené bavit se s dětmi, které znají od útlého věku a každý den potkávají jejich rodiče, o pohlavním styku či menstruaci. Na druhou stranu uvedli, že jsou ochotni žákům na jejich dotazy odpovědět a pomoci jim v nesnadných situacích. Obvykle jsou to třídní učitelé, kteří pak jednotlivcům poskytují rady.

Žáci jsou v rámci přírodopisu seznámeni s pohlavním ústrojím žen i mužů. Dále jsou seznámeni s tělesnými změnami, které provázejí pubertu.

V rámci výchovy ke zdraví žáci probírají otázky vztahů, rodiny a rodičovství. Otázky týkající se sexuality, pohlavního života a dalších témat přenechávají odborníkům. Žáci mají v sedmé třídě několik besed s gynekologem, sexuologem a také psychologem. Během těchto sezení žáci mohou napsat anonymní dotazy, které jsou na konci zodpovězeny.

Škola 2

Škola číslo 2 je situovaná na malém městě. Výuka sexuální výchovy zde probíhá pouze okrajově. Na této škole ji vyučuje pouze jediný pedagog. sexuální výchova se probírá v sedmém ročníku v rámci Rodinné výchovy.

Otázky sexuální výchovy jsou vyučovány na základě učebnice *Důvěrně a otevřeně o sexualitě* (Donát, Donátová)³⁰. Vyučující s dětmi pročítá společně každou kapitolu, kdy si děti na konci kapitoly udělají za pomoci učitele poznámky. Učitel o další témata výuku nerozšiřuje. V této knize mu přijde dostatečná šíře informací. Pokud se žák zajímá o dané téma více, vyučující mu buď poskytne potřebné informace, nebo ho odkáže na příslušnou literaturu.

Škola 3

Poslední ze tří škol se svojí výukou značně liší. Výuka sexuální výchovy probíhá ve dvou předmětech zároveň. Od šestého do devátého ročníku probíhá výuka v rámci hodin *Výchovy k občanství* s hodinovou dotací týdně. V osmém ročníku žáci mají výuku sexuální výchovy především v předmětu *Člověk a výchova ke zdraví*, kdy je dotace hodin větší, tedy 3 vyučovací hodiny týdně.

Výuka je rozdělena do ročníku podle dovedností a schopností žáků. V šesté třídě začíná výuka rodinným životem, kdy jsou seznámeni se sexuální výchovou v širším měřítku. V sedmém ročníku se převážně diskutují nástrahy současného světa spojené se sexuální výchovou. Osmý ročník se už plně věnuje pouze výuce sexuální výchovy, kdy se rozšíří probíraná látka z předešlých dvou ročníků. V posledním ročníku, tedy v devátém, jsou žáci seznámeni s tématem *Rodina a zákony*, kde podrobně probírají základy rodinného práva, práva homosexuálů a podobně.

Při výuce je využito odborných materiálů, okomentovaných výukových filmů a diskuzí, kdy žáci mají možnost sepsat anonymně dotazy, které se pak během hodiny probírají. Součástí výuky jsou besedy, které každý rok nabízí škola Zdravotně sociální fakulta JČU.

³⁰ DONÁT, Josef, DONÁTOVÁ, Nora. *Důvěrně a otevřeně o sexualitě: sexuální výchova pro základní školu a pro nižší ročníky víceletých gymnázií*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Fortuna, 2007.

Srovnání škol

Při porovnávání škol je překvapující, jak moc se odlišují jednotlivé učební plány. První dva modely nepovažuji za vhodné. Třetí model by mohl sloužit jako vzorový. Vyučující se věnuje žákům po celé tři roky, kdy postupně rozšiřuje jejich znalosti. Výhodu vidím ve využívání pomůcek při výuce. Žáci si určité situace neumí představit, ale po zhlédnutí videa či prohlédnutí obrázků mohou dané problematice lépe porozumět.

V prvním modelu využívá škola pouze přednášky, které nejsou podpořeny školní výukou. Tyto přednášky nejsou nijak časté a podle pedagogů nejsou každý rok stejné. Žáci mají omezené množství informací, které nemůžou nijak prakticky otestovat. Jejich poznatky nejsou ve škole už dále požadovány. Přitom je testování znalostí velice účinným nástrojem pro jejich zapamatování.

Druhý model je také nedostačující. Žáci mají pouze jeden zdroj informací, z něhož si vybírají informace, které si do sešitu zapíší. Testování probíhá pomocí testů. Škola nezajišťuje žádné odborné besedy, které by dětem rozšířily znalosti. Nevyužívá se ani jiných vzdělávacích materiálů k podpoře probírané látky.

8. Návrhy na zlepšení

Dříve v České republice nebylo k dispozici dostatečné množství literatury týkající se sexuální výchovy. V posledních letech se ale tyto publikace staly přístupnými, ať už v knihkupectvích či knihovnách. Můžeme zde najít odborné publikace na různá témata, která jsou určena pro různé věkové skupiny.

Vzhledem k problematice probírané v mé práci jsem se zaměřila na literaturu sloužící při práci s dětmi. První publikace, která mě zaujala vzhledem ke své odlišnosti, je kniha Jasminky Petrovičové: *Co mám vědět o sexu*.³¹ Tato kniha je netradičním svým zpracováním, kdy děti po celou dobu knihou provází dvě „tety“, které zábavnou formou nabízí řešení problematiky sexuální výchovy. Celá publikace je ilustrovaná, ale i přes tuto zvláštní formu jsou zde informace jasně předkládány. Jako ukázkou z této publikace jsem použila kapitolu o pohlavních chorobách – viz. Příloha 2.

Další dvě publikace jsou obdobné. První z nich je *Průvodce sexuální výchovou pro základní a střední školy* (Hajnová, Kleinová, 2002)³², která slouží jako příručka pro učitele. Jsou zde rozepsány jednotlivé okruhy s podrobně popsány výklady. Pomůckou pro učitele jsou zpracované testy za každou kapitolou. Tyto testy žáky upevní v jejich znalostech. Pro příklad jsem uvedla kapitolu zaměřující se na antikoncepci – viz. Příloha 3.

Druhou velice podobnou publikací je pracovní sešit pro 6.-9. ročníky základních škol – *Výchova ke zdraví* (Marádová, 2004)³³. Oproti předchozí publikaci však neslouží jako metodická příručka výuky sexuální výchovy, ale pouze jako soubor testů. Tento pracovní sešit je plný obrázků, křížovek a dalších zábavných forem výuky sexuální výchovy. V Příloze 4 naleznete příklad křížovky na procvičení dané problematiky.

³¹ PETROVIČOVÁ, Jasminka. *Co mám vědět o sexu: sexuální výchova pro základní školu a pro nižší ročníky víceletých gymnázií*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2005

³² HAJNOVÁ, Růžena a Stanislava KLEINOVÁ. *Průvodce sexuální výchovou pro základní a střední školy: materiály ze semináře Sexuální zdraví - součást zdravého způsobu života konaného v roce 1988 v Brně*. Vyd. 1. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2002

³³ MARÁDOVÁ, Eva. *Výchova ke zdraví: pracovní sešit pro 6.-9. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004

Další materiály jsou dostupné také na internetu. Plnohodnotným zdrojem může být i Metodický portál, který je spravován Národním ústavem pro vzdělávání. Tento portál má sloužit jako metodická příručka pro pedagogy, kde si vzájemně předávají užitečné informace a materiály vhodné k výuce.³⁴

³⁴Metodický portál [online].[cit.25.3.2012] Dostupné z: <http://dum.rvp.cz/index.html>

Závěr

Bakalářská práce s názvem Problematika výuky sexuální výchovy na druhém stupni základních škol a nižších gymnáziích měla za úkol zmapovat současnou situaci výuky sexuální výchovy na základních školách a nižších gymnáziích, jak už je v názvu řečeno. Cílová skupina této práce tedy byli pubescenti.

Teoretická část se soustředila na popis dané problematiky. S pomocí přístupné literatury jsem se věnovala popisu pubescentů, popisu obsahu sexuální výchovy, vhodným věkem pro výuku sexuální výchovy a vybraným problémům, které mají za úkol podtrhnout naléhavost a důležitost výuky sexuální výchovy.

V druhé části svojí práce jsem se věnovala výzkumu na základních školách, který měl potvrdit či vyvrátit hypotézy mnou definované. Pro svůj výzkum jsem si po zvážení různých kritérií zvolila osmý ročník základních škol, respektive třetí ročník nižších gymnázií.

Výsledky výzkumu byly překvapivé. Dvě hypotézy ze tří se nepotvrdily a jedna pouze částečně. Úroveň znalostí žáků na školách byla uspokojující. Žáci si dokázali ve většině případů s otázkami poradit. Respondenti jako nejčastější zdroj informací označili internet a v druhé řadě kamarády, učitelé jako zdroj informací byli upřednostňováni pouze u několika dotázaných. V neposlední řadě bylo prokázáno, že žáci shledávají sexuální výchovu jako potřebnou a téměř polovina studentů by dokonce přivítala více výuky na toto téma.

V závěru jsem srovnala učební plány tří škol, kde jsem porovнала jakým způsobem je na určité škole vyučována sexuální výchova. Dvě ze tří škol vyučují sexuální výchovu nevhodným způsobem. Třetí škola byla ukázkový příklad toho, jak by měla sexuální výchova ve školách vypadat.

Summary

The main aim of my bachelor thesis was to analyze the teaching of sex education at elementary schools and grammar schools. In the theoretical part, I discussed the content of sex education, appropriate age for teaching and pubescence period. Based on the theoretical part, I created a questionnaire that served as the basis for the next part.

In the second part of my thesis, I asked the pupils of several schools to complete questionnaires. The research results showed that students in the eighth grade have a good knowledge in the field of sexual education. Survey also showed that students have no problem with learning sex education; they feel comfortable with this issue. Most students indicated as a source of information on sex education internet.

Seznam literatury a zdrojů

Knižní publikace

BRTNÍKOVÁ, Marta. *Sex? AIDS!: materiály ze semináře Sexuální zdraví - součást zdravého způsobu života konaného v roce 1988 v Brně*. 1. vyd. Praha: Horizont, 1989, 152 s. ISBN 80-701-2021-5.

HAJNOVÁ, Růžena a Stanislava KLEINOVÁ. *Průvodce sexuální výchovou pro základní a střední školy: materiály ze semináře Sexuální zdraví - součást zdravého způsobu života konaného v roce 1988 v Brně*. Vyd. 1. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 2002, 86 s. ISBN 80-701-3359-7.

MACHOVÁ, Jitka. *Biologie člověka pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002, 269 s. ISBN 978-80-7184-867-72.

MARÁDOVÁ, Eva. *Výchova ke zdraví: pracovní sešit pro 6.-9. ročník základní školy*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2004, 64 s.. ISBN 80-716-8914-9.

PETROVIČOVÁ, Jasminka. *Co mám vědět o sexu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2005, 103 s. ISBN 80-253-0042-0

.RABOCH, Jan. *Očima sexuologa*. Praha: Avicenum, 1988, 264 s. ISBN neuvedeno

ŠILEROVÁ, Lenka. *Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě: rodinná pravidla a hodnoty; situace, které mohou rodiče uvést do rozpaků; vývoj zájmu o sexualitu; užitečné kontakty a informace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2003, 103 s. ISBN 80-247-0291-6.

TROJAN, Ondřej. *Jak mluvit s dětmi o sexu: rádce pro rodiče a učitele*. 1. vyd. Ilustrace Dobrosav Bob Živković. Praha: Fragment, 2009, 152 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-253-0833-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I., dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560.

VAŠUTOVÁ, Maria. *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 278 s. ISBN 80-704-2691-8.

Internetové zdroje

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání [online].[cit. 1. 12. 2011]
Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf>

Průzkum MŠMT [online].[cit. 21.1.2012] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/pro-novinare/pruzkum-potvrdil-ze-verejnost-ma-na-sexualni-vychovu-stejny?highlightWords=sexu%C3%A1ln%C3%AD+v%C3%BDchova>

Pojem AIDS [online].[cit.12.2.2012] Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/AIDS>

HIV/AIDS klíčová fakta podle WHO [online].[cit.12.2.2012]

Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs360/en/index.html>

Dubnová zpráva SZÚ [online].[cit.13.5.2012] Dostupné z:
http://www.szu.cz/uploads/documents/CeM/HIV_AIDS/rocnizpravy/2012/HIV_AIDS_04_2012.pdf

Durex Global Sex Survey [online].[cit.11.2.2012] Dostupné z:
<http://durexnetwork.org/SiteCollectionDocuments/Research%20-%20Face%20Of%20Global%20Sex%202005.pdf>

The Face of Global Sex 2005 [online].[cit.11.2.2012] Dostupné z:
<http://durexnetwork.org/SiteCollectionDocuments/Research%20-%20Face%20Of%20Global%20Sex%202005.pdf>

Metodický portál [online].[cit.25.3.2012] Dostupné z: <http://dum.rvp.cz/index.html>

Transsexualita [online].[cit.15.4.2012]

Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Transsexualism>

Kvalifikační práce

ČERVENÁ, Jana. Životní situace mladistvé matky a jejího dítěte se zaměřením na vybrané aspekty ovlivňující je sociální fungování [online]. 2009 [cit. 16.3.2012] Diplomová práce, Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/289687/fss_m/Diplomova_prace.txt

Rejstřík

Grafy

Graf 1 – Počet nakažených HIV/AIDS.....	22
Graf 2 – Zdroje informací.....	31
Graf 3 – Zdroje informací dívek	31
Graf 4 – Zdroje informací chlapci.....	32
Graf 5 – Znalostní test celkem	34
Graf 6 – Znalostní test dívky	34
Graf 7 – Znalostní test chlapci.....	35
Graf 8 – Srovnání škol (znalostní test)	36
Graf 9 – Otázka č. 15.....	37
Graf 10 – Otázka č. 17.....	38
Graf 11 - Otázka č. 21.....	39
Graf 12 - Otázka č. 22.....	40
Graf 13 – Otázka č. 23.....	41

Tabulky

Tabulka 1 – Přehled pubertálních změn.....	11
Tabulka 2 – Počet dětí narozených nezletilým matkám	23
Tabulka 3 – Výsledky Durex Global Sex Survey.....	24
Tabulka 4 – Výzkumný vzorek.....	29
Tabulka 5 - Užité zdroje k získání informací.....	30
Tabulka 6 - Výsledky znalostních testů	33

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník k výzkumu

Příloha č. 2: Ukázka z knihy Jasminky Petrovičové – *Co mám vědět o sexu*

Příloha č. 3: Ukázka z knihy Růženy Hajnové a Stanislavy Kleinové – *Průvodce sexuální výchovou pro základní a střední školy*

Příloha č. 4: Ukázka z knihy Evy Marádové – *Výchova ke zdraví: pracovní sešit pro 6.-9. ročník základní školy.*

Přílohy:

Příloha č. 1: Dotazník k výzkumu

Dotazník k BP: Problematika výuky sexuální výchovy na základních školách a nižších gymnáziích

Pohlaví: _____

Věk: _____

1. část

1. Probíhá na Vaší škole sexuální výchova v rámci Výchově ke zdraví (Rodinné výchovy)?
 - a. ano
 - b. ne
2. Jaké zdroje nejčastěji využíváte k získání informací týkajících se sexuální výchovy?
 - a. rodiče
 - b. učitelé
 - c. kamarádi, spolužáci
 - d. internet
 - e. knihy, časopisy
 - f. jiný zdroj _____
3. K čemu slouží hormonální antikoncepce?
 - a. brání přenosu pohlavních nemocí
 - b. vitamíny pro těhotnou ženu
 - c. brání početí
 - d. zastavení menstruace
4. Kde se tvoří spermie?
 - a. vaječníky
 - b. varlata
 - c. šourek
 - d. děloha
5. Nemoc AIDS je způsobem?
 - a. virem HIV
 - b. virem HPV
 - c. bakterií listérie
 - d. bakterií chlamydie
6. Co je to interrupce?
 - a. gynekologické vyšetření
 - b. umělé oplodnění
 - c. umělé přerušování (ukončení) těhotenství
 - d. přerušovaná soulož
7. Co znamená pojem bisexualita?
 - a. nezájem o sex
 - b. sexuální náklonnost k osobám stejného pohlaví
 - c. přehnaný zájem o sex
 - d. sexuální náklonnost k osobám stejného i opačného pohlaví
8. Která antikoncepční metoda je nejspolehlivější ochranou před přenosem pohlavních chorob?

- a. kondom
 - b. nitroděložní tělísko
 - c. antikoncepční náplast
 - d. pesar
9. Od jakého věku je legální způsobilost k pohlavnímu styku?
- a. 14 let
 - b. 15 let
 - c. 16 let
 - d. 18 let
10. Co znamená pojem incest?
- a. zahájení sexuálního života
 - b. homosexuální styk
 - c. odhalování se na veřejnosti
 - d. sexuální vztah mezi blízkými příbuznými
11. Která z pohlavních nemocí je neléčitelná?
- a. AIDS
 - b. syfilis
 - c. kapavka
 - d. veš muňka
12. Kdy mluvíme o poluci?
- a. dozrávání spermií
 - b. způsob antikoncepce
 - c. mimovolný výron semene
 - d. neplodnost
13. Jakým způsobem není možný přenos AIDS?
- a. v těhotenství - z matky na dítě
 - b. při pohlavním styku
 - c. používáním infikovaných jehel při braní drog
 - d. podáním ruky
14. Co je to menstruace?
- a. bakteriální onemocnění
 - b. periodické krvácení u žen v rámci menstruačního cyklu
 - c. první pohlavní styk
 - d. období prvních 3. měsíců těhotenství

2. část

15. Vadí ti výuka sexuální výchovy?
- a. ano
 - b. spíše ano
 - c. ne
 - d. spíše ne
16. Vnímáš sexuální výchovu jako přínos?
- a. ano
 - b. spíše ano

- c. ne
- d. spíše ne

17. Cítíš se nepříjemně, je-li vyučující sexuální výchovy opačného pohlaví?

- a. ano
- b. spíše ano
- c. ne
- d. spíše ne

18. Cítíš stud, když se probírají otázky sexuální výchovy?

- a. ano
- b. spíše ano
- c. ne
- d. spíše ne

19. Probírají s tebou rodiče otázky sexuality a sexu?

- a. ano
- b. spíše ano
- c. ne
- d. spíše ne

20. Máš obavu se zeptat, protože by si rodiče/učitelé mysleli, že už si zahájil sexuální život?

- a. ano
- b. spíše ano
- c. ne
- d. spíše ne

21. Uvítal bys více hodin výuky sexuální výchovy?

- a. ano
- b. spíše ano
- c. ne
- d. spíše ne

22. Upřednostnil bys výuku od odborníků před učiteli? (např. sexuolog, psycholog atd.)

- a. ano
- b. spíše ano
- c. ne
- d. spíše ne

23. Myslíš si, že by měla být sexuální výuka rozdělena pro chlapce a dívky?

- a. ano
- b. spíše ano
- c. ne
- d. spíše ne

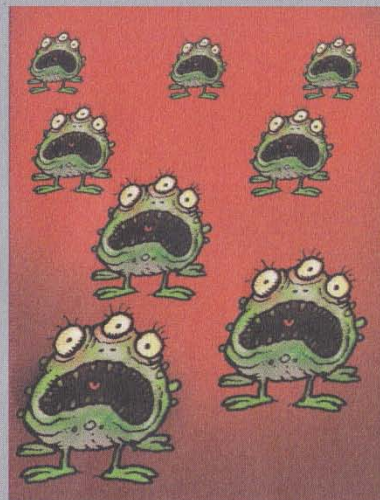
24. Vnímáš sexuální výchovu jako zásah do svého soukromí?

- a. ano
- b. spíše ano
- c. ne
- d. spíše ne

25. Jsou otázky, na které se bojíš zeptat nebo by ses rád zeptal? Pokud ano, napiš je prosím zde:

Pohlavní onemocnění – velmi nepříjemný a nebezpečný důsledek nerozumného a neopatrného sexuálního života. Ještě nebezpečnější může být, pokud se nakazíš a rozhodneš se léčit sám nebo s pomocí tobě podobných.

- **DRUHY POHLAVNĚ PŘENOSNÝCH NEMOCÍ:** syfilis, kapavka, opar, záněty pohlavních orgánů...
- **PŘÍZNAKY:** velmi různé v závislosti na typu nemoci (např. svědění, zarudnutí, vyrážky, otoky, záněty, vylučování sekretu...)
- **PŘENOS:** snadno a rychle
- **JAK?:** pohlavním stykem, ale taky líbáním, mazlením
- **LÉČENÍ:** dlouhé a nudné
- **OCHRANA:** prezervativ
- **PREVENCE:** nesouložit v případě bolesti, otoku nebo vyrážky na pohlavních orgánech
- **RIZIKOVÉ:** časté střídání partnerů, promiskuita a špatná hygiena
- **OMYL:** to se stává i ostatním a přejde to samo
- **ZVLÁŠTĚ NEGATIVNÍ DŮSLEDEK:** bolest, znechucení, ostuda
- **ZVLÁŠTĚ POZITIVNÍ PŘÍNOS:** nic

Všichni, kteří pochopili, jak jsou pohlavní nemoci nebezpečné, mohou číst dál. Vy ostatní čtěte tuto část pořád dokola do té doby, než to také pochopíte. Čtěte pomalu a pozorně!

AIDS – nejtemnější stránka neopatrného a neodpovědného sexu. Je tak temná, že přes ni není vidět nos na obličej.

Tato nemoc je **NEVYLÉČITELNÁ**.

Tato nemoc je **SMRTELNÁ**.

Její následkem je **SELHÁNÍ** imunity organismu.

Nakažení lidé jsou v nebezpečí a mohou být nebezpeční také ostatním: do rizikové skupiny patří **NARKOMANI A LIDÉ, KTERÍ ČASTO MĚNÍ PARTNERY**.

Přenáší se všemi tělními tekutinami, hlavně **KRVÍ** a **SPERMATEM**, často při **POHLAVNÍM STYKU**.

Nejlepší ochranou je **PREZERVATIV** a **PARTNERSKÁ VĚRNOST**.

Abychom si byli úplně jisti, že si tuto část knihy přečtete nejméně dvakrát, nešetřili jsme papírem. Snad vám bude jasnější, o jak velikém nebezpečí byla řeč.

Příloha č. 3: Ukázka z knihy Růženy Hajnové a Stanislavy Kleinové – *Průvodce sexuální výchovou pro základní a střední školy*

Antikoncepce

- Vysvětlí pojem antikoncepce:
- Vyjmenované metody antikoncepce přiřadí k příslušné skupině.

Skupina:	Metody antikoncepce:	
a) bariérová	1 pilulky	6 využívání dnů se sníženou plodností
b) hormonální	2 kondom	7 nitroděložní tělísko
c) chemická	3 spermicidní krém	8 pesar
d) postkoitální	4 POSTINOR	9 přerušovaná soulož
e) biologická	5 hlenová metoda	10 měření bazálních teplot
f) nitroděložní		
- Spoj, co k sobě patří:

a) kondom	1. brání zahnízdění oplozeného vajíčka v děloze
b) hormonální pilulky	2. muž ejakuluje mimo rodidla ženy
c) nitroděložní tělísko	3. brání uzrávání vajíček ve vaječnících
d) přerušovaná soulož	4. spermie se nedostanou do rodidel ženy
- Doplň:
 a) Měřítkem spolehlivosti antikoncepční metody je
 b) Udává nám

- Seřaď níže uvedené antikoncepční metody podle spolehlivosti:

a) pesar	b) nitroděložní tělísko	c) přerušovaná soulož
d) hormonální pilulky	e) využívání dnů se sníženou plodností	f) prezervativ
- Vyplň tabulku a vyvoď závěr, která antikoncepční metoda ti vychází, jako nejvýhodnější.

Antikoncepce	dostupnost	spolehlivost	pomoc třetí osoby	snadná manipulace	zdravotní důsledky
Prezervativ					
Nitroděložní tělísko					
Hormonální pilulky					
Pesar + sperm. krém					
Přerušovaná soulož					
Neplodné dny					
Postkoitální					

Závěr:

Požadovaným kritériím nejlépe vyhovuje

Příloha č. 4: Ukázka z knihy Evy Marádové – *Výchova ke zdraví: pracovní sešit pro 6.-9. ročník základní školy.*

5/6

NA PRAHU DOSPĚLOSTI

V období dospívání je třeba věnovat pozornost každodenní osobní hygieně.

1 Dopln správné výrazy a tajenku zvýrazni.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

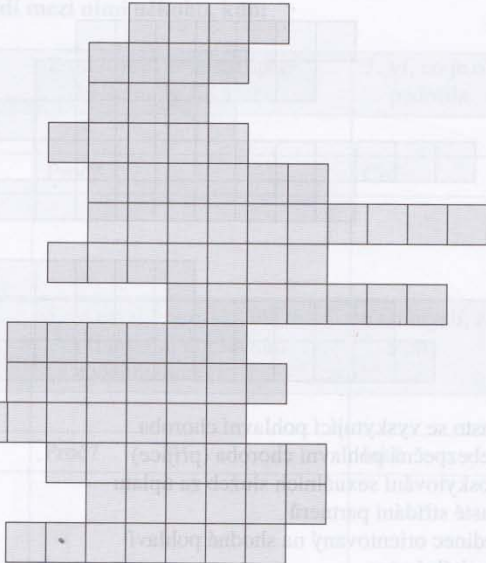
10

11

12

13

14

1 syndrom získaného selhání imunity

2 poruchy tvorby mazu v dospívání

3 výměšek potních žláz

4 mužský pohlavní orgán

5 přípravek určený k mytí vlasů

6 vyplavování prokrvené děložní sliznice z těla ženy

7 ženská pohlavní buňka

8 látky produkované žlázami s vnitřním vyměšováním

9 zárodek

10 přecitlivělost organismu na určité látky

11 mužská pohlavní buňka

12 období dospívání

13 prezervativ

14 uvolnění zralého vajíčka z vaječníku

2 V návaznosti na znění tajenky uveď hlavní doporučení, jimiž by se měli chlapci a dívky řídit.

Chlapci

↓

Dívky

↓

45